

Seminarium Katedry Postępowania Cywilnego Wydziału Prawa i Administracji
Uniwersytetu Warszawskiego, Warszawa, dnia 7 maja 2024 r.

Adw. dr Monika Strus-Wołos

Instrumenty procesowe ochrony praw nieubezważnowolnionych osób z zaburzeniami psychicznymi – wybrane zagadnienia

1. Wstęp – zarys koncepcji pracy.
2. Dane epidemiologiczne z perspektywy medycyny, socjologii i ekonomii.
3. Osoba nieubezważnowolniona z zaburzeniami psychicznymi, zwłaszcza otępiennymi, w postępowaniu cywilnym:
 - a) instrumenty procesowe ochrony praw odnoszące się bezpośrednio do stanu psychicznego osoby oraz szczególne instrumenty, na przykład przeciwdziałanie przemocy;
 - b) osoba z niepełnosprawnością intelektualną a zasady procesowe;
 - c) Konwencja Narodów Zjednoczonych o prawach osób niepełnosprawnych – co wynika z niej dla procedury cywilnej?
4. Instrumenty procesowe ochrony praw nieubezważnowolnionych osób z zaburzeniami psychicznymi, które mogą być stosowane z inicjatywy sądu.
5. Pouczenia
 - a) treść, forma i zakres pouczeń – skuteczność pouczeń;
 - b) praktyczne bariery skuteczności pouczeń;
 - c) skutki braku pouczenia; ewolucja orzecznictwa SN;
 - d) czy „nieporadność” jest dziś określeniem właściwym?
6. Zastępstwo przez pełnomocnika z wyboru albo z urzędu
 - a) pełnomocnik z wyboru;
 - b) pełnomocnik z urzędu: praktyczne bariery - skuteczność pouczeń, przesłanka ubóstwa, wniosek i oświadczenie o stanie rodzinnym i majątkowym;
 - c) skutki braku ustanowienia pełnomocnika;
 - d) omówienie wyników badań ankietowych Zespołu ds. nowelizacji k.p.c. powołanego przez Prezesa Ośrodka Badawczego Adwokatury im. adw. Witolda Bayera;

- e) postulat *de lege ferenda*.
- 7. Udział prokuratora w postępowaniu cywilnym na rzecz osób z zaburzeniami psychicznymi
 - a) zawiadomienie sądu i udział prokuratora – prawo czy obowiązek?
 - b) czy konsekwencją wszczęcia przez prokuratora postępowania o ubezwłasnowolnienie powinno być zawieszenie postępowania „głównego”?
 - c) udział prokuratora w praktyce;
 - d) postulat *de lege ferenda*.
- 8. Praktyczne aspekty postępowania sądowego z udziałem osób z zaburzeniami psychicznymi, zwłaszcza o charakterze otępiennym.
- 9. Podsumowanie.

Bibliografia:

1. Adamus A., *Wniosek prokuratora o uchylenie lub zmianę prawomocnego stwierdzenia nabycia spadku*, RAIp 2021/2.
2. Barcikowska M., *Wprowadzenie do zespołów otępiennych*
<https://podyplomie.pl/wiedza/neurologia/079,wprowadzenie-do-zespolow-otepiennych>
3. Barcikowska M. et al., Raport „NFZ o zdrowiu. Choroba Alzheimera i choroby pokrewne” wraz z aktualizacją 2023, <https://ezdrowie.gov.pl/porttal/home/badania-i-dane/zdrowe-dane/raporty/nfz-o-zdrowiu-choroba-alzheimera-i-choroby-pokrewne>
4. Biercewicz M., *Wybrane skale punktowe stosowane w geriatrycznej ocenie stanu chorego*, www.bibliotekanauki.pl/articles.PDF
5. Błędowski P., T. Grodzicki T., Mossakowska M., Zdrojewski T. (red.), *POLSENIOR 2. Badanie poszczególnych obszarów stanu zdrowia osób starszych, w tym jakości życia związanej ze zdrowiem*, Gdańsk 2021.
6. Ciepla H., *Prawda w procesie cywilnym – ideał czy rzeczywistość? Głos w dyskusji* (w:) Strus-Wołos M. (red.), Wieczorek M. (red.), *Prawda w postępowaniu cywilnym. Quid est veritas?*, Radom 2021.
7. Cieślak S. et al., *Prawda i równość stron w postępowaniu cywilnym a orzecznictwo Trybunału Konstytucyjnego* (w:) Ereciński T. (red.), Weitz K. (red.), *Orzecznictwo Trybunału Konstytucyjnego a Kodeks postępowania cywilnego.*, Warszawa 2010.
8. Daniluk B., Markiewicz P., *Dysocjacja i moduły neuropoznawcze w procesach pamięci*, (w:) Wróbel Sz. (red.) *Modularność umysłu*, Kalisz-Poznań 2010.
9. Doron I., Werner P., Spanier B., Lazar O., *The legal appearances of dementia in court rulings: mapping the terrain*, *International Psychogeriatrics*, 2017/5 (Vol. 29).
10. Drembkowski P., Kmiecik B., Tymiński R. (red.), *Ochrona zdrowia psychicznego. Komentarz*, Wyd. II, WKP/el. 2023.
11. Ereciński T., Weitz K., *Prawda i równość stron w postępowaniu cywilnym a orzecznictwo Trybunału Konstytucyjnego* (w:) Cieślak S. i in., *Orzecznictwo Trybunału Konstytucyjnego a Kodeks postępowania cywilnego. Materiały*

Ogólnopolskiego Zjazdu Katedr i Zakładów Postępowania Cywilnego, Warszawa 2010.

12. Flaga-Gieruszyńska K., *Szybkość, sprawność i efektywność postępowania cywilnego – zagadnienia podstawowe*, Z.N. KUL 2017/3.
13. Florczak-Wątor M. (w:) Tuleja P. (red.), *Konstytucja Rzeczypospolitej Polskiej. Komentarz*. Wyd. II, WKP/el. 2023.
14. Fundowicz S., *Czy ograniczenia w dochodzeniu do prawdy obiektywnej mogą powodować konflikt między ius a lex?* (w:) M. Strus-Wołos (red.), M. Wieczorek (red.), *Prawda w postępowaniu cywilnym. Quid est veritas?*, Radom 2021.
15. Góra-Błaszczkowska A., *Wszczęcie procesu cywilnego przez prokuratora (kilka uwag de lege ferenda i de lege lata)*, Themis PN 2014/2.
16. Góra-Błaszczkowska A., *Zasada równości w postępowaniu cywilnym*, Warszawa 2008.
17. Gudowski, J., *O kilku naczelnych zasadach procesu cywilnego – wczoraj, dziś, jutro*, [w:] Nowicka A. (red.), *Prawo prywatne czasu przemian. Księga pamiątkowa ku czci Profesora Stanisława Sołtyśńskiego*, Poznań 2005 r.
18. Grzegorzczak P., Weitz K. (w:) Safjan M. (red.), *Konstytucja RP, t. 1, Komentarz do art. 1–86*, Warszawa 2016.
19. Harla A., *Tytuł wstępny Kodeksu postępowania cywilnego – kilka refleksji ogólnych* [w:] Borysiak W. (red.), Wierciński J. (red.), Gołaszewska A. (red.), Olechowski M. (red.), *Ius et ratio. Księga jubileuszowa dedykowana Profesor Elżbiecie Skowrońskiej-Bocian*, Warszawa 2022, s. 1006.
20. Iaroslavskaja M.E., *Obligatoryjne zastępstwo procesowe środkiem ochrony stron w kontradiktoryjnym postępowaniu opartym na systemie prekluzji*, PPC 2023/01.
21. Jakubecki A., *Kontradiktoryjność a poznanie prawdy w procesie cywilnym w świetle zmian kodeksu postępowania cywilnego*, PS 1998/10.
22. A. Jakubecki, *Kontradiktoryjność a poznanie prawdy w procesie cywilnym z perspektywy 25 lat doświadczeń*, (w:) M. Strus-Wołos (red.), M. Wieczorek (red.), *Prawda w postępowaniu cywilnym. Quid est veritas?*, Radom 2021.
23. Jasiołkowski A., Jurzec-Jasiołkowska A., *Upoważnienie do złożenia podpisu za stronę w postępowaniu cywilnym*, PS 2014/10.
24. Jurga K., *Idealny opiekun nie istnieje*. Warszawa 2021.
25. D. R. Kerwin, *How to prevent a delayed Alzheimer's diagnosis*, J Fam Pract. 2009/58(1).
26. Kućka M., *O pełnomocnictwie. Przyczynek do analizy podstawowych konstrukcji cywilistycznych*, RPEiS 2019/4.
27. Łazarska A., *Rzetelny proces cywilny*, LEX/el. 2012.
28. Marciniak A., Kielczewski T., *Raport PEX „Choroba Alzheimera – wyzwanie zdrowotne oraz ekonomiczne obciążenie w starzejącym się społeczeństwie”*, Warszawa 2022.
29. Misztal-Konecka J., *O udziale w postępowaniu cywilnym osób, które doznają przeszkód faktycznych w osobistym dokonywaniu czynności procesowych*, PS 2017/11-12.
30. Osowy P., *Aktywność informacyjna sądu a ustawowe granice pomocy stronie - rozważania na tle art. 5 k.p.c.*, Rej. 2003/7-8.

31. Owen M.J., *Upośledzenie umysłowe a poważne zaburzenia psychiczne: kontinuum przyczynowych czynników neurorozwojowych*, BJPsycho. 2012/200.
32. Piasecka-Olejniczak K. „Każdy ma prawo do godnego życia i szacunku bez przemocy”. *Przemoc wobec osób starszych*, Praca Socjalna 2017/3.
33. Pietrzykowski T., Wojciechowski B., *Równość, prawda i sprawiedliwość w procesie cywilnym. Rozważania na tle nowelizacji k.p.c.*, Pal. 2004/9-10.
34. Pudzianowska D. (red.), Jagura J. (red.), *Równe traktowanie uczestników postępowania. Przewodnik dla sędziów i prokuratorów*, Warszawa 2016.
35. Romanik W., Łazarewicz M., *Wersja polska Skróconego Testu Sprawności Umysłowej (AMTS) – problemy metodologiczne*, PiPK 2017/17, s. 204.
36. Rosińska-Mamej A. K., *(Nie)grzeczność w kontaktach z ludźmi starszymi (w:) Retoryka (nie)grzeczności*, Res Rhetorica 2020/7.
37. Rylski P., *Działanie sądu z urzędu a podstawa faktyczna wyroku cywilnego*, Warszawa 2009.
38. Rylski P., *Glosa do wyroku SN z dnia 15 grudnia 2005 r., V CK 400/05*, OSP 2006/11.
39. Saunders H. D., *Civil Death - A New Look at an Ancient Doctrine*, William And Mary Law Review, 1975/5.
40. Sedgewick R., *Communicating effectively with a person living with dementia*, <https://www.publichealth.hscni.net/sites/default/files/Communicating%20effectively%20with%20a%20person%20living%20with%20a%20dementia%20POLISH.pdf>.
41. Skrzydło W., *Konstytucja Rzeczypospolitej Polskiej. Komentarz*, Wyd. VII, LEX/el. 2013.
42. Szafranek A., Iwański R., *Konstytucyjna ochrona praw osób starszych*, PPK 2022/2.
43. Szafranek A., Iwański R., *Ustrojowa ochrona praw do świadczeń zdrowotnych osób dorosłych i starszych w terminalnych stanach choroby*, PPK 2021/2.
44. Szczepankowska I., Gorlewska E., „Sprawiedliwość” w polskim dyskursie konstytucyjnym i jej społeczne konotacje, *Studia Iuridica* 2020, t. 83, s. 242-245.
45. Świdarska M., Kapszewicz P., *Stereotypy dotyczące starzenia się i ludzi starych w opiniach studentów medycyny*, Pedagogika Rodziny 2015/5.
46. Tobiasz-Adamczyk B., Florek M., Luśtyk M., *Współczesne dylematy związane z podjęciem się roli opiekuna rodzinnego starszej osoby*, Przegląd Socjologiczny 2022/2.
47. Wilkowska-Płóciennik A., Szereda A. J., Beger-Smurzyński K., *Otępienie (demencja) – problemy prawne*, Warszawa 2020.
48. Wiśniewski T. (red.), *Kodeks postępowania cywilnego. Komentarz. Tom I. Art. 1-366*, Warszawa 2021.
49. Wojtasik-Bakalarz K., Woron J., Siwek M., Krupa A., *Pacjent z bólem i depresją – praktyczne implikacje terapeutyczne*, Ból 2021/2
50. Zembruski T., *Prawda jako wartość sprawiedliwego procesu*, (w:) M. Strus-Wołos (red.), M. Wieczorek (red.), *Prawda w postępowaniu cywilnym. Quid est veritas?*, Radom 2021.
51. Zembruski T., *Recenzja pracy doktorskiej mgr Karoliny Okniańskiej-Tyndyk „Status osoby z zaburzeniami psychicznymi w postępowaniu cywilnym”*, https://wpia.usz.edu.pl/wp-content/uploads/recenzja-pracy-K.-Okniańska-Tyndyk_-prof.-Zembruski.pdf